

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povinnost odsouzeného nést náklady vzniklé státu při bráním zmocněnce poškozeného po novele trestního řádu

Zákonem č. [333/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, účinným od 1. 10. 2020 byla mimo jiné do trestního řádu výslovně inkorporována povinnost nést náklady vzniklé státu při bráním zmocněnce poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.[1]

V minulosti přitom byla tato povinnost dovozována analogicky judikaturou z § 154 ve spojení s § 155 ods. 5 tr. řádu, přičemž tato praxe byla podpořena i komentářovou literaturou.[2] Ústavní soud však v nedávném nálezu konstatoval, že ukládání povinnosti k náhradě nákladů za ustanoveného zmocněnce před 1. 10. 2020 je v rozporu s ústavní zásadou, dle níž nikdo nesmí být nucet činit to, co zákon výslovně neukládá, neboť § 154 trestního řádu před účinností novely upravoval pouze různé regresivní nároky poškozeného vůči odsouzenému (a nikoli vůči státu).[3] Nabízí se proto otázka, jakým způsobem se obecné soudy v rámci své rozhodovací praxe vyrovnají s takto radikální změnou. Ve svém nálezu se přitom Ústavní soud zmiňuje o nákladech „majících svůj základ“ v době před účinností novely (vůči kterým nelze ukládat povinnost nést náklady vzniklé státu ustanovením zmocněnce poškozeného).[4] Tuto formulaci lze podle mého názoru interpretovat následujícími třemi způsoby:

První způsob

První způsob výkladu vychází z předpokladu, že u povinnosti nést náhradu nákladů státu vzniklých při bráním zmocněnce poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, bude třeba posuzovat, zda konkrétní úkon zmocněnce byl skutečně před účinností novel nebo po ní. Byl-li tedy hypoteticky zmocněnec účasten výsledku svědka dne 30. 8. 2020, a byla-li mu za tento úkon přiznána odměna (popř. náhrada hotových výdajů)[5] není možné následně ve vztahu k tomuto úkonu uložit odsouzenému povinnost k náhradě. V situaci, kdy by byla zmocněnci přiznána odměna za účast na hlavním líčení dne 3. 10. 2020, byl by již následně možný regres na odsouzeném ve smyslu § 154 odst. 3 tr. řádu.

Druhý způsob

Druhý způsob výkladu vychází z předpokladu, že náklady trestního řízení vznikají okamžikem jeho zahájení. Na základě této logiky by tak nebylo možné uložit povinnosti nést náklady státu vzniklé při bráním zmocněnce poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu ve vztahu ke všem trestním řízením zahájeným před účinností novely trestního řádu. Jinak řečeno, bude-li trestní řízení zahájeno před účinností novely trestního řádu ze dne 1. 10. 2020, nebude možný následný regresivní nárok státu ve vztahu k nákladům vzniklým při bráním zmocněnce poškozeného.

Třetí způsob

Poslední způsob výkladu vychází z (hmotněprávní) zásady zákazu retroaktivity v neprospěch[6] a spočívá v úvaze, že nelze uložit povinnost nést náklady státu vzniklé při bráním zmocněnce poškozeného, ve vztahu ke všem skutkům, které odsouzený spáchal před účinností novely trestního řádu. Jakkoli se ustanovení trestního zákoníku upravující otázku retroaktivity primárně vztahují k otázce trestnosti jako takové,[7] je třeba vzít v úvahu, že náklady trestního řízení jsou s výrokem o vině a tedy s hmotněprávním posouzením skutku svázány a je třeba rovněž zdůraznit jejich specifické preventivně výchovné, ale také do určité míry sankční působení vedle samotného trestu (který v žádném případě nemůže být uložen v rozporu se zákazem retroaktivity v neprospěch)

Závěr

Novelou provedenou zákonem č. [333/2020](#) Sb. byl do § 154 tr. řádu, který nese název „Povinnost k náhradě nákladů poškozeného“ ne zcela systematicky vložen odst. 3, který stanoví novou regresivní povinnost odsouzenému vůči státu.[8] I přes legislativně technický nedostatek je třeba kvitovat, že již alespoň existuje zákonný podklad pro ukládání povinnosti nést náklady státu vzniklé při bráním zmocněnce poškozeného, který má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. Přesto bude s ohledem na délku trestních řízení ještě nějakou dobu trvat, než dojde k celkovému naplnění účelu novely, tedy k odstranění disproporce při ukládání povinností odsouzeným k náhradě nákladů zmocněnce podle toho, zda má poškozený nárok na právní pomoc poskytovanou bezplatně či nikoli (a to bez ohledu na to, který ze shora uvedených výkladů nakonec v judikatuře převáží). Mám rovněž určité pochybnosti ohledně obecné známosti nálezu Pl. ÚS 86/20 ze dne 9. 2. 2021 mezi soudci a dalšími osobami pověřenými samostatnou rozhodovací činností ve věcech nákladů trestního řízení,[9] a tudíž i důvodné obavy, že po nějaký čas budou ještě vznikat neústavní rozhodnutí o povinnosti odsouzeného nést náklady vzniklé státu při bráním zmocněnce poškozeného. Doufám jen, že takové případy nebudou příliš časté, a to třeba i díky tomuto příspěvku.

Mgr. Tomáš Stavrovský

e-mail: tomas.stavrovsky@centrum.cz

[1] Srov. § 154 odst. 3 a § 155 odst. 5 trestního řádu, ve znění zákona (novely) č. [333/2020](#) Sb., účinné od 1. 10. 2020

[2] Srov. komentář k § 155 trestního řádu in Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013

[3] Nález Pl.ÚS 86/20 ze dne 9. 2. 2021

[4] tamtéž

[5] Srov. § 151 odst. 3, odst. 6 trestního řádu

[6] Srov. § 2 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník

[7] Srov. výklad k § 2 in Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012

[8] Mám za to, že tato povinnost by měla být spíše inkorporována v § 152 tr. řádu ve kterém jsou vyjmenovány ostatní povinnosti k náhradě nákladů trestního řízení vůči státu

[9] Zejména vyššími soudními úředníky podle zákona č. [121/2008](#) Sb.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)